

KORKEIMMAN HALLINTO-OIKEUDEN PÄÄTÖS

Antopäivä 1 (10)
15.1.2019
Taltionumero
89
Diaarinumero
1758/2/17

Asia Valitus alkoholin vähittäismyyntilupaa koskevassa asiassa

Valittaja Varusteleka Oy

Päätös, jota valitus koskee

Hämeenlinnan hallinto-oikeus 14.3.2017 nro 17/0117/1

Asian aikaisempi käsittely

Etelä-Suomen aluehallintovirasto on 22.6.2016 tekemällään päätöksellä hylännyt Varusteleka Oy:n hakemuksen saada alkoholijuomien vähittäismyyntilupa verkkomyyntiin siten, että verkkokaupan kautta myytyjä enintään 4,7 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä käymisteitse valmistettuja alkoholijuomia ei luovuteta asiakkaille yhtiön vähittäismyyntipaikassa vaan Oy Matkahuolto Ab toimittaa alkoholijuomat muihin vähittäismyyntitoimipaikkoihin asiakkaille luovutettaviksi.

Varusteleka Oy on valituksessaan hallinto-oikeudelle vaatinut, että aluehallintoviraston päätös on kumottava ja yhtiölle on myönnettävä sen hakema vähittäismyyntilupa. Toissijaisesti asia on palautettava aluehallintovirastolle uudelleen käsiteltäväksi. Lisäksi yhtiön oikeudenkäyntikulut on korvattava.

Hallinto-oikeuden ratkaisu

Hämeenlinnan hallinto-oikeus on valituksenalaisella päätöksellään hylännyt yhtiön valituksen oikeudenkäyntikuluvaatimuksineen.

Hallinto-oikeus on perustellut päätöstään seuraavasti:

Sovellettavat oikeusohjeet

Alkoholilain 13 §:n 1 momentin mukaan alkoholiyhtiöllä on 14 §:ssä tarkoitettua myyntiä lukuun ottamatta yksinoikeus harjoittaa alkoholi-juomien vähittäismyyntiä.

Saman pykälän 2 momentin mukaan alkoholiyhtiö saa harjoittaa 1 momentissa tarkoitettujen alkoholijuomien vähittäismyyntiä vain lupaviranomaisen hyväksymässä alkoholijuomamyymälässä, joka on sijainniltaan asianmukainen ja jossa valvonta voidaan tehokkaasti järjestää.

Saman pykälän 3 momentin mukaan sen estämättä mitä 2 momentissa säädetään, alkoholiyhtiö voi harjoittaa alkoholijuomien vähittäismyyntiä lähettämällä niitä tilaajalle tai ostajalle sen mukaan kuin asetuksella säädetään.

Alkoholilain 14 §:n mukaan 1 momentin mukaan käymisteitse valmistetun enintään 4,7 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän alkoholijuoman vähittäismyyntiä saa alkoholiyhtiön lisäksi harjoittaa se, jolle lupaviranomainen on myöntänyt tätä koskevan vähittäismyyntiluvan.

Saman pykälän 4 momentin mukaan edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettua vähittäismyyntiä saa harjoittaa vain lupaviranomaisen hyväksymässä myyntipaikassa, joka paikan sijainnin ja myyntitilojen sekä toiminnan osalta on asianmukainen ja jossa myynti on järjestetty niin, että tehokas valvonta on mahdollinen.

Asiassa saatu selvitys ja hallinto-oikeuden johtopäätös

Varusteleka Oy haki alkoholijuomien vähittäismyyntilupaa alkoholijuomien verkkomyyntiin. Yhtiöllä on vähittäismyyntilupa Varustelekanimiseen myyntipaikkaan osoitteessa Ruosilantie 2, Helsinki. Hakemukseen oli liitetty yhteistyösuunnitelma, jonka osapuolena ovat yhtiö ja Oy Matkahuolto Ab. Yhtiön tarkoituksena on myydä yhtiön lupanumerolla hankittuja enintään 4,7 tilavuusprosenttista etyylialkoholia sisältäviä käymisteitse valmistettuja alkoholijuomia yhtiön verkkokaupan kautta siten, että Oy Matkahuolto Ab toimittaa asiakkaan verkkokaupassa ostamat alkoholijuomat lupaviranomaisen hyväksymään alkoholilain 14 §:ssä tarkoitettuun myyntipaikkaan. Myyntipaikka ei ole luvanhakijan vähittäismyyntipaikka.

Alkoholilaissa on nimenomaisesti sen 13 §:ssä säädetty, että alkoholiyhtiö voi harjoittaa alkoholin vähittäismyyntiä alkoholijuomamyymälöiden lisäksi lähettämällä niitä tilaajalle tai ostajalle sen mukaan kuin asetuksella säädetään. Muun kuin alkoholiyhtiön harjoittamaa vähittäismyyntiä koskee alkoholilain 14 §, joka ei sisällä vastaavaa säännöstä alkoholijuomien lähettamisestä tilaajalle tai ostajalle.

Yhtiön valituksessaan viittaamassa korkeimman hallinto-oikeuden päätöksessä KHO 1999:78 on ollut kysymys vähittäismyyntiluvan saaneen tahon tarkoituksesta kuljettaa internetin kautta tilatut alkoholijuomat ostajalle. Korkein hallinto-oikeus hylkäsi luvanhakijan valituksen. Kyseisessä tapauksessa, samoin kuin nyt, alkoholin vähittäismyynti tapahtui eri paikassa kuin sen luovuttaminen asiakkaalle. Siitä, että sanotun päätöksen perusteluissa on mainittu myös riittävän valvonnan tarpeellisuus, ei voi tehdä päätelmää, että alkoholin etämyynti on sallittua muillekin kuin alkoholiyhtiölle.

Koska ainoastaan alkoholiyhtiöllä on alkoholilain 13 §:n mukaan oikeus lähettää alkoholijuomia ostajalle tai tilaajalle, aluehallintoviraston on tullut hylätä yhtiön hakemus. Asiassa ei ole merkitystä niillä perusteilla, joita yhtiö on esittänyt alkoholijuomien luovutuksen valvonnasta tai oikeudesta myydä tupakkatuotteita verkkokaupassa.

Koska alkoholiyhtiön yksinomaisesta oikeudesta lähettää alkoholijuomia ostajalle tai tilaajalle on säädetty lailla, yhtiön hakemuksen hylkäämisen ei voida katsoa rikkovan perustuslaissa säädettyä elinkeinovapautta.

Aluehallintoviraston päätöstä ei ole syytä muuttaa.

Oikeudenkäyntikulut

Koska Varusteleka Oy on hävinnyt juttunsa, sille ei määrätä korvausta oikeudenkäyntikuluistaan.

Hallinto-oikeuden soveltamat oikeusohjeet

Alkoholilaki 1 §, 13 § ja 14 §
Suomen perustuslaki 18 § 1 momentti
Hallintolainkäyttölaki 74 §

Käsittely korkeimmassa hallinto-oikeudessa

Varusteleka Oy on valituksessaan vaatinut, että hallinto-oikeuden päätös kumotaan ja yhtiölle myönnetään vähittäismyyntilupa yhtiön alkuperäisen hakemuksen mukaisesti. Toissijaisesti asia on palautettava aluehallintovirastolle uudelleen käsiteltäväksi.

Vaatimusten tueksi yhtiö on esittänyt muun ohella seuraavaa:

Varusteleka Oy:lle on myönnetty alkoholijuomien vähittäismyyntilupa. Yhtiön alkoholin vähittäismyyntissä tai -myyntipaikassa ei ole ollut huomautettavaa ja yhtiö pyrkii jatkuvasti kehittämään toimintatapojaan ja omavalvontaansa.

Varusteleka Oy on hakenut aluehallintovirastolta vähittäismyyntilupaa verkkokaupan välityksellä tapahtuvaan enintään 4,7 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien käymisteitse valmistettujen alkoholijuomien etämyyntiin. *Varusteleka Oy* ja *Oy Matkahuolto Ab* ovat laatineet yhteistyösuunnitelman, jonka mukaan *Oy Matkahuolto Ab* toimittaa *Varusteleka Oy*:n verkkokaupasta ostetut alkoholijuomat muiden vähittäismyyntiluvan haltijoiden vähittäismyyntitoimipaikkoihin ostajille luovutettavaksi.

Sosiaali- ja terveystieteiden valvontavirasto *Valviran* antaman alkoholijuomien vähittäismyyntiä elintarvikeliikkeissä koskevan ohjeen (dnro 1874/13.08.00.02/2016) mukaan alkoholijuomien vähittäismyynti verkkokaupan kautta on sallittua, mutta alkoholijuomia ei saisi toimittaa asiakkaalle. Toimittamista ei ole kuitenkaan lainsäädännöllä kielletty.

Hämeenlinnan hallinto-oikeus on valituksenalaisessa päätöksessään katsonut, että alkoholijuomien myyntipaikka ei voi olla toinen paikka kuin mistä alkoholijuomat luovutetaan. Tällaista vaatimusta ei ole kuitenkaan asetettu alkoholilain 14 §:ssä eikä muuallakaan alkoholilaissa.

Varusteleka Oy täyttää alkoholilain 14 §:n 3 momentissa vaadittavat edellytykset ja yhtiölle on jo myönnetty vähittäismyyntilupa. Yhtiö harjoittaisi nyt kysymyksessä olevaa vähittäismyyntiä alkoholilain 14 §:n 4 momentin mukaisesti vain lupaviranomaisen hyväksymässä myyntipaikassa, joka paikan sijainnin, myyntitilojen sekä toiminnan osalta on asianmukainen ja jossa myynti on järjestetty niin, että tehokas valvonta on mahdollinen.

Varusteleka Oy:n alkoholijuomien vähittäismyynti toteutetaan kolminkertaisella varmistuksella henkilön identiteetistä ja täysi-ikäisyydestä. Ensinnäkin tilataksaan alkoholijuomia yhtiön verkkokaupasta on asiakkaiden tunnistauduttava käyttäen vahvaa tunnistautumista, joka suoritetaan TUPAS-järjestelmän avulla. Toiseksi asiakkaille ei toimiteta alkoholijuomia henkilökohtaisesti kotiovelle vaan Oy Matkahuolto Ab toimittaa alkoholijuomat Valviran hyväksymiin vähittäismyyntipaikkoihin. Kolmanneksi kyseisiin vähittäismyyntipaikkoihin toimitettuja alkoholijuomia ei luovuteta valtakirjalla. Luovutus tapahtuu vain henkilöpapereita näyttämällä yli 18-vuotiaalle henkilölle kello 9.00–21.00 välisenä aikana.

Korkeimman hallinto-oikeuden päätöksessä KHO 1999:78 on käsitelty alkoholijuomien toimittamisen edellytyksiä. Korkein hallinto-oikeus hylkäsi vähittäismyyntilupaa koskevan valituksen, sillä luvanhakijan ei katsottu pystyvän toteuttamaan alkoholilain 14 §:n 4 momentin edellyttämää tehokasta valvontaa. Luvanhakijan toiminta oli kuitenkin valvonnaltaan huomattavasti Varusteleka Oy:n liiketoimintamallia heikompi.

Lisäksi asiaa ratkaistaessa on otettava huomioon perusoikeusmyönteinen laintulkinta ja perustuslain 18 §:n turvaama elinkeinovapaus.

Etelä-Suomen aluehallintovirasto on antanut lausunnon ja vaatinut valituksen hylkäämistä.

Varusteleka Oy on antanut vastaselityksen.

Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisu

Korkein hallinto-oikeus on tutkinut asian. Valitus hylätään. Hallinto-oikeuden päätöstä ei muuteta.

Perustelut

Kun otetaan huomioon edellä ilmenevät hallinto-oikeuden päätöksen perustelut ja perusteluissa mainitut oikeusohjeet sekä korkeimmassa hallinto-oikeudessa esitetyt vaatimukset ja asiassa saatu selvitys, hallinto-oikeuden päätöksen muuttamiseen ei ole perusteita.

Tätä kaikki asianomaiset noudattakoot.

Korkein hallinto-oikeus:

Hannele Ranta-Lassila
oikeusneuvos

Leena Äärilä
oikeusneuvos

Mikko Pikkujämsä (t)
oikeusneuvos

Vesa-Pekka Nuotio
oikeusneuvos

Antti Pekkala
oikeusneuvos

Stina-Maria Lund
Asian esittelijä, oikeussihteeri

Asiaa ratkaistaessa on toimitettu äänestys. Äänestyslausunto ja esittelijän eriävä mielipide ilmenevät päätöksen liitteestä.

Liite

Äänestyslausunto ja eriävä mielipide

Äänestyslausunto

Eri mieltä olleen oikeusneuvos Vesa-Pekka Nuotion äänestyslausunto, johon oikeusneuvos Leena Äärilä yhtyi:

”Hyväksyn valituksen. Kumoan hallinto-oikeuden ja aluehallintoviraston päätökset palauttamatta kuitenkaan asiaa aluehallintovirastolle uudelleen käsiteltäväksi.

Perustelut

Vuonna 2016 voimassa olleen alkoholilain 1 §:n (1143/1994) mukaan lain tarkoituksena on alkoholin kulutusta ohjaamalla ehkäistä alkoholipitoisista aineista aiheutuvia yhteiskunnallisia, sosiaalisia ja terveydellisiä haittoja.

Saman lain 13 §:n 1 momentin mukaan alkoholiyhtiöllä on 14 §:ssä tarkoitettua myyntiä lukuun ottamatta yksinoikeus harjoittaa alkoholijuomien vähittäismyyntiä. Pykälän 2 momentin (764/2002) mukaan alkoholiyhtiö saa harjoittaa 1 momentissa tarkoitettujen alkoholijuomien vähittäismyyntiä vain lupaviranomaisen hyväksymässä alkoholijuomamyymälässä, joka on sijainniltaan asianmukainen ja jossa valvonta voidaan tehokkaasti järjestää. Pykälän 3 momentin mukaan sen estämättä mitä 2 momentissa säädetään, alkoholiyhtiö voi harjoittaa alkoholijuomien vähittäismyyntiä lähettämällä niitä tilaajalle tai ostajalle sen mukaan kuin asetuksella säädetään.

Saman lain 14 § (764/2002) 1 momentin mukaan käymisteitse valmistetun enintään 4,7 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän alkoholijuoman vähittäismyyntiä saa alkoholiyhtiön lisäksi harjoittaa se, jolle lupaviranomainen on myöntänyt tätä koskevan vähittäismyyntiluvan. Pykälän 3 momentin mukaan alkoholijuoman vähittäismyyntilupa voidaan myöntää sille, jolla harkitaan olevan tähän toimintaan tarvittavat edellytykset ja vaadittava luotettavuus. Pykälän 4 momentin mukaan edellä 1 momentissa tarkoitettua vähittäismyyntiä saa harjoittaa vain lupaviranomaisen hyväksymässä myyntipaikassa, joka paikan sijainnin ja myyntitilojen sekä toiminnan osalta on asianmukainen ja jossa myynti on järjestetty niin, että tehokas valvonta on mahdollinen.

Saman lain 34 §:n 1 momentin (642/2009) mukaan alkoholijuomaa ei saa pitää hallussa tai kuljettaa, jos se ei ole laillisesti valmistettua tai maahantuotua. Alkoholijuomaa ei myöskään saa pitää hallussa tai kuljettaa myyntitarkoituksessa, jos myyntiin ei ole tämän lain nojalla oikeutta tai myönnettyä lupaa.

Vuonna 2016 voimassa ollut alkoholilaki on kumottu 1 päivänä maaliskuuta 2018 voimaan tulleella alkoholilailla (1102/2017).

Asiassa on kysymys siitä, onko aluehallintovirasto voinut hylätä yhtiön hakemuksen sillä perusteella, että vuonna 2016 voimassa olleen alkoholilain (1143/1994) 13 §:n 3 momentin mukaan alkoholijuomien vähittäismyynti lähettämällä niitä tilaajalle tai ostajalle kuuluu alkoholiyhtiöiden yksinoikeuteen.

Korkein hallinto-oikeus on vuosikirjaratkaisussaan KHO 1999:78 katsonut, että alkoholilaissa (1143/1994) vähittäismyyntin harjoittamisen lähtökohtana on ollut se, että alkoholijuoma on luovutettu ostajalle myyntipaikassa, jossa myös tehokas valvonta on ollut mahdollinen. Ainoastaan alkoholiyhtiölle on alkoholilain 13 §:n 3 momentissa nimenomaisesti säädetty mahdollisuus harjoittaa vähittäismyyntiä lähettämällä alkoholijuomia tilaajalle tai ostajalle. Alkoholilakiin ei sen sijaan ole sisällynyt säännöstä vähittäismyyntiluvan haltijan toimesta tapahtuvasta alkoholijuomien kuljettamisesta asiakkaalle tämän tilauksesta.

Varusteleka Oy:llä on ollut vähittäismyyntilupa Varusteleka-nimiseen myyntipaikkaan osoitteessa Ruosilantie 2, 00390 Helsinki. Yhtiö on hakenut aluehallintovirastolta vähittäismyyntilupaa käymisteitse valmistettujen enintään 4,7 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien etämyyntiin, joka on ollut tarkoitus toteuttaa siten, että Oy Matkahuolto Ab toimittaisi Varusteleka Oy:n verkkokaupasta ostetut alkoholijuomat toisten luvanhaltijoiden vähittäismyyntipaikkoihin, kuten R-kioskeihin, Siwoihin ja Valintataloihin, ostajille luovutettavaksi. Varusteleka Oy:n verkkokaupasta ostettujen alkoholijuomien luovutus ostajille olisi siten tapahtunut vähittäismyyntiluvan omaavassa myyntipaikassa, jossa alkoholilaissa (1143/1994) tarkoitettu tehokas valvonta olisi ollut mahdollista.

Tämän seikan lisäksi otan huomioon, että Suomen perustuslaissa taattuun elinkeinon harjoittamisen vapautteen kohdistuvista rajoituksista tulee säätää lailla. Tämän vuoksi se seikka, että alkoholilaissa ei ole nimenomaisesti sallittu vähittäismyyntiluvan haltijalle lupahakemuksessa tarkoitettua toimintaa, ei tarkoita sitä, että toimintaa olisi pidettävä lailla kiellettynä. Koska alkoholilaissa tai muussakaan lainsäädännössä ei ole säännöstä, joka kieltäisi lupahakemuksessa kuvatun toimintatavan, katson, ettei aluehallintovirasto ole voinut hylätä Varusteleka Oy:n hakemusta sillä perusteella, että alkoholilain (1143/1994) 13 §:n 3 momentin mukaan alkoholijuomien vähittäismyynti lähettämällä niitä tilaajalle tai ostajalle kuuluu alkoholiyhtiöiden yksinoikeuteen.

Tämän vuoksi kumoan hallinto-oikeuden ja aluehallintoviraston päätökset. Koska vuonna 2016 voimassa ollut alkoholilaki on kumottu, en palauta asiaa aluehallintovirastolle uudelleen käsiteltäväksi.”

Asian esittelijän oikeussihteeri Stina-Maria Lundin esitys asian ratkaisemiseksi oli samansisältöinen kuin oikeusneuvos Vesa-Pekka Nuotion äänestyslausunto.

Vakuudeksi

Stina-Maria Lund, oikeussihteeri

Jakelu

Päätös	Varusteleka Oy, oikeudenkäyntimaksu 500 euroa
Jäljennös	Hämeenlinnan hallinto-oikeus
	Etelä-Suomen aluehallintovirasto
Asiakirjat	Korkein hallinto-oikeus